

OBNOVLJENI POKLADNI OBIČAJI U SELU BARAT

Nakon više od dva mjeseca zatišja poslije Božića, u običajima zimskoga ciklusa, na području Istre u prošlosti su bili najznačajniji pokladni običaji — *Pust*. U novije su vrijeme vrlo izbljedjeli, osobito između dva rata, ali su se u nekim područjima Istre održavali i poslije, iako ne više u prijašnjem opsegu. Jedno od sela koje je najduže održalo tu tradiciju je Nedeščina, selo u Labinštini, pa je po tome i poznato. Posljednjih desetak godina iz toga je sela o pokladama kretala organizirana povorka, obilazeći ne samo susjedna, nego i udaljenija sela. Novinu u tim ophodima svakako predstavlja i najavljivanje dolaska putem plakata. Zacijelo je takav, organizirani način ponukao neka sela na širem području Istre da te običaje i sami pokušaju obnoviti. Prema izjavama kazivača, ove godine je to učinjeno u mnogim selima. Jedan takav odjek zabilježen je u selu Barat kod Kringe, gdje su se ti običaji posljednji puta pokušali održati 1956. godine; međutim, taj pokušaj iz više razloga nije uspio. Za uspjeh ovogodišnje povorke nedvojbeno zaslugu ima i učitelj Petrović, koji je u tome selu nekada službovao.

Ujutro na pokladnu nedjelju skupile su se na malom trgu ispod seoske *ladonje maškare* da se dogovore o redosljedu pohoda. Od starine je u tim krajevima običaj da se prvo obilazi susjedna sela, pa tek onda svoje. Dogovoreno je da se prvo krene u Selinu, selo udaljeno 5 km. Prije no što se krenulo, otplesan je jedan ples uz pratnju *miha* za one mještane koji su ispraćali povorku maškara. Krenulo se automobilima, a povorku je predvodio automobil kojemu je na prtljažniku bio privezan *Pust*, načinjen od krpa i ispunjen slamom. U povorci se nalazio i manji kamion u kojemu su straga, na razastrtoj slami, sjedili maskirani mladići uz posude za vino kojim će ih u selima darivati. Odmah po dolasku u Selinu otpočeo je ples na trgu uz pratnju *roženica*, *miha* i harmonike. Nedugo zatim stali su se okupljati radoznali mještani, promatrajući ples i igru *pusta*. Neki su već nosili *bukalete* vina i njime nudili i darivali maškare. Darovano vino skupljalo se prvo u kantu, a kada bi se ona napunila prelijevalo se u veće posude na kamionu. Poslije nekoliko plesova stvorila se povorka, i odlučeno je da se krene po kućama. Povorku su predvodili mladić i djevojka, prurušeni u mladence, a slijedilo ih je nekoliko parova, odjevenih u narodne nošnje. Mladoženja je, kao i ostali muški članovi svatovske povorke, bio odjeven u uske bijele hlače *benevreke*, bijelu košulju, *krožat*, a na glavi je nosio *baretu*. Nevjesta je bila odjenuta u suvremenu vjenčanu haljinu s velom, dok su njezine pratilje nosile pojednostavljenu narodnu nošnju: šarene haljine bez rukava, pregače, bijele košulje, a na glavi bijele marame *facole*. Tu dosta skladnu povorku pratile su ostale maškare, praveći buku štapovima i podvikujući. Pri tome su se osobito izdvajala dvojica mladića: jedan zaogrnut cijelom ovčjom kožom s krznom i s nekoliko zvončića oko pasa i oko nogu, a drugi prurušen

Poklade u selu Barat

u grbavca. Obojica su na licima nosila plastične obrazine. Ponašajući se vrlo obijesno u svakoj prilici, oni bi, prolazeći kroza selo, u tren oka izvrnuli kola puna lišća, a pri iznenadnom ulasku u nečije dvorište plašili bi djecu i gonili pse. U dvorištima bi oponašali pojedine gospodarske poslove: oranje, piljenje drva, brušenje ili pometanje dvorišta. Prateći povorku, naizmjenice bi padali na zemlju, držeći između nogu uspravljeni štap ili bi pak oponašali spolni akt. Kadikad bi jedan od njih pao na zemlju i ostao ležati, sve dok mu *doktor* ne bi pružio »pomoć«, dajući mu »injekciju«. Doktor je imao zapaženu ulogu, kako pri organizaciji povorke i određivanju redoslijeda obilaska, tako i pri ulasku maškara u dvorište. Uz njega je bio i drugi doktor, koji je u svojoj torbici nosio *medicinu* i špricu za injekcije. Uz duhoviti razgovor sa domaćinima oni su zbijali šale na njihov račun, a pogotovo na njihov seksualni život. Starice i starce pregledavali su stetoskopom i svakoga su željeli pomladiti, *skinuti* im godine (»Češ imat kvarnar i četiri«). Nakon takvih razgovora, popraćenih smijehom i vikom pusta, domaćini bi maškare ponudili vinom ili rakijom, a onda bi svatovska povorka zaplesala *balun* uz pratnju miha. Domaćica bi ih darivala jajima, slaninom ili kobasicama koje su skupljali u pletenu košaru, a zatim bi se doktori u ime svih zahvalili, i svi bi opet pošli u slijedeće kućanstvo.

Od skupljenih darova, veće količine bijeloga i crnoga vina, jaja, slanine i specijalno za tu priliku zaklanoga ovna, priredila se iste večeri u Barat u zajednička večera.

Nedvojbeno je da su današnji pokladni običaji izgubili svoje prvobitno značenje. Modernizirani su i danas imaju isključivo obilježje zabave za staro i mlado, za izvoditelje, kao i za promatrače. Zato ne začuđuje ni to što su u ovogodišnjim običajima našli mjesta i junaci popularne TV serije »Velo misto«, Strikan i Netjak, no za sada samo u oslovljavanju. Dobne granice za sudionike više ne postoje, i danas se kreću od 7—60 godina.

Poklade u selu Barat

Zanimljivo je, međutim, da se u tijeku običaja, u zastupljenim ulogama mogu prepoznati crte koje su na ovome području potvrđene i u prošlosti, tj. koje su ovaj običaj nekada povezivale s magijom plodnosti. Po ulogama među maškarama je moguće izdvojiti tri takva tipa:

1) Doktori, 2) mladenci sa svatovskom povorkom i 3) mladići u ulogama Pusta i Pustice, te ostali pusti.

Velike su starine također i pojedine predstave i igre što ih izvode pusti. To su u prvome redu udaranje štapovima i pravljenje buke, predstava spolnoga općenja, izvrtanje punih kola, oponašanje gospodarskih poslova, plesanje u dvorištu uz pratnju miha, darivanje tradicionalnim darovima i priređivanje zajedničke večere od skupljenih darova.

Napokon valja spomenuti i promjene u načinu prerusavanja i maskiranja. Dok su u prošlosti pusti češće bili preodjeveni, prurušeni zamjenom muške i ženske odjeće, to je s obzirom na današnje bio samo jedan slučaj. Način maskiranja i danas je veoma raznolik, no pretežu ipak obazine od plastike. Nošenje stare, iznošene odjeće i izvrnutih kožuha gotovo je napušteno.

Literatura

Jakov Mikac, Istarska škrinjica, Zagreb, 1977.

Nikola Bonifačić-Rožin, Pust kod istarskih Hrvata, Rad XVII kongresa SUFJ, Zagreb, 1972.

Ivo Jardas, Kastavština, ZbNŽO, knjiga 39, Zagreb, 1957.

THE REVITALIZATION OF LENT CARNIVAL IN THE VILLAGE OF BARAT NEAR KRINGA

Summary

The author describes revived Carnival ceremonies in Barat which, despite numerous innovations, bear essential characteristics of the traditional Carnival in this area. There are three major groups of masked men: »doctors«, »the wedding party« and the men who act as the Prince and the Princess of Carnival. Besides the obligatory dancing of *balun* in front of every house and collection of presents while doing rounds of the village, the men perform games and presentations which remind of ancient fertility magic.